
Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer

Dienst van 11 juli 2021, thema: vrede en verdraagzaamheid

Muziek: Valeriya Zakopay en Mirelle Verheijen

Kaarsen, Mededelingen en Open ruimte: Marry Maarse-Otto

Opname en montage: Leon de Graaff

Lezing: Vera Stein; Predikant: Menno Hofman

Welkom + mededelingen: KR

Aansteken kaars + moment van inkeer: KR

Openingslied: 276: 1 en 2

Bemoediging en groet

Zingen: vervolg 276: 3 Drempelgebed

Lezing 1: Efeziërs 2: 11 t/m 22 uit de Bijbel in Gewone Taal

Lied: Anne Zernikelied, dat is op de melodie van Ik voel de winden Gods vandaag.

*Daar was een Amsterdamse meid
Die dominee wou worden
Ze kreeg dat maar niet uit haar hart
Hoezeer de mannen morden
Zij bleek geleerd en onverveerd
Bedwong de hoge pieken
En ging kritiek niet uit de weg
Zo was Anna Zernike*

*Ze werd benoemd bij Heerenveen:
Het dorp heette: De Knipe.
Daarvoor werd zij toen doopsgezind:
Omdat die toen voorliepen!
Zij werd de eerste dominee
van vrouwelijk geslacht.
En alle Friezen riepen uit:
"Die hat 't fier gebracht!"*

*Ze was sociaal- en humanist
Vrijzinnig in haar strijd
Ze hield van kunst en poëzie
Muziek en eerlijkheid
Problemen kwamen op haar pad
Toch bleef zij theoloog:
Wat Anne schreef, wat Anne preekt:
Haar Bijbel hield ze hoog!*

Lezing 2: Exodus 12: 31 t/m 38 uit de Bijbel in Gewone Taal

Zingen: 1010: 1, 3 en 4

Overweging

Vrede en verdraagzaamheid, daarover lijkt de auteur het te willen hebben hier in deze brief .

De auteur, want op basis van de vorm en inhoud lijkt deze brief niet van Paulus te zijn.

Belangrijk om te benoemen, zeker als we dan denken aan de andere brieven. En je vergelijkingen wil maken vanuit de juiste context. Maar vandaag wil ik me vooral richten op wat er *in* de brief staat.

In Efeziërs staat dat Christus vrede bracht tussen Joden en niet-Joden.

Vrede in het nieuwe volk, de christenen. Christenen als volk, vanuit de eenheidsgedachte.

De christenen als bijzondere groep, met daarbinnen de nodige diversiteit, maar zonder strijd.

Op zich een mooi ideaal. Een ideaal, niet zoals het nu is, of toen was.

In die tijd waren er natuurlijk de nodige conflicten, anders had hij het ook niet over Joden gehad die trots zijn op hun besnijdenis en andere gelovigen 'onbesneden gelovigen' noemen.

Daarbij verwijst de auteur met 'jullie' naar de ontvangers, blijkbaar hoofdzakelijk niet-Joden.

Maar door Christus mogen die net zoals de Joden bij God horen.

De eerste associatie bij deze tekst is overeenkomstig de bedoeling van de auteur: vrede en verdraagzaamheid.

Maar bij nader inzien staat er toch ook wat complexere, gevoeliger en soms bedenkelijke zaken in.

De Joden die trots zijn op hun besnijdenis is een actueel lastig punt. Want daarbij gaat het om het snijden in het lichaam van jongensbaby's die hiervoor uiteraard geen toestemming hebben gegeven.

Met een blijvende impact op hun seksuele leven en ook verder niet zonder risico. Want er gaan zelfs baby's aan dood, aan deze medisch gezien overbodige ingreep. Nu is verdraagzaamheid op zich mooi, maar hoe ver moet die gaan? Want de vrijheid van geloof van de ouders botst hier met de vrijheid van de jongensbaby's. Persoonlijk vind ik dat we jongensbesnijdenis net zoals meisjesbesnijdenis moeten afkeuren. Op latere leeftijd zou het dan wel kunnen, maar dan is het een eigen keuze.

Dan dat 'onbesneden gelovigen': duidelijk dat de Joden waarover de auteur het heeft neerkijken op gelovigen die niet zijn besneden. In hoeverre gold dit toen voor de Joden? We weten maar weinig van de Joden van toen, maar wel dat er veel meer groepen Joden waren. De verwoesting van de tempel in circa 70 na Christus heeft een enorme impact gehad op het Joodse geloof. Groeperingen waarbij de tempel het centrum was, die werden hierdoor uiteraard veel harder door geraakt dan groeperingen waarbij dat niet zo was. Nu wordt deze brief gedateerd ergens tussen 70 en 100 na Christus: kortom rondom of na de verwoesting van de tempel. Met de verwoesting van de tempel bleef vooral dat over wat los van de tempel kon, zoals besnijdenisrituelen. Dat zou ook van invloed kunnen zijn op hoe de Joden van toen keken naar onbesneden gelovigen.

En waar gaat het om in de groep Joden waarover deze auteur het heeft? Om een meerderheid of een luidruchtige minderheid die de onbesneden gelovigen niet voor vol aanzien?

Ongetwijfeld pijnlijk om zo afgewezen te worden, maar het maakt natuurlijk wel uit of het om een minderheid of een meerderheid gaat die dat doet.

Verder is er ook nog een redelijke kans dat later meer nadruk werd gelegd op de verschillen tussen de Joden en christenen. En dat werd gebruikt om te rechtvaardigen dat christenen geen besnijdenis nodig hebben, al staat dat wel in het Oude Testament. Het zou dan ook zomaar kunnen dat er Joden in het verhaal werden gehaald die er helemaal niet waren. Net zoals Paulus erbij werd gehaald, terwijl hij dit niet schreef.

Kortom, dat stuk roept de nodige vragen op waar we helaas geen antwoord op hebben en waarschijnlijk ook nooit zullen vinden.

Terug dan naar de vrede tussen Joden en niet-Joden binnen de heilige kerk van Christus.

Die vrede is aan de ene kant mooi. Ruimte voor diversiteit. Ook dit zien we gelukkig ook op andere plaatsen in de Bijbel. Waaronder ook in Exodus.

Ja dat is belangrijk om ons te realiseren. Want vaak heerst het vooroordeel dat de Joden niets moeten hebben van andere volken. En ja, ook dat vinden we in andere verhalen soms terug. Waarschuwingen tegen het mengen met de andere volken vinden we er. Maar hier in Exodus een voorbeeld waarin er ook heel veel vreemdelingen meegaan met de Joden tijdens de zo belangrijke Exodus.

En nee, die Exodus is historisch gezien niet zo gegaan. Er klopt van alles niet als we kijken naar de archeologische vondsten. Maar de vertellers die dit verhaal maakten, hadden het wel over vreemdelingen die meetrokken. En dit is niet de enige plek waarin vreemdelingen positief worden genoemd. Want denk ook maar aan het boek Ruth, waarin het gaat om een Moabitische Ruth die helemaal voor God gaat. We vinden dus een diversiteit aan beelden. Van positief tot afkeurend.

Kijken we naar de Joden van nu, dan zien we dat bij de orthodoxe Joden het erg moeilijk is om je daarbij aan te sluiten als je moeder niet Joods is.

Aan de andere kant zien we dat dit bij de liberale Joden heel anders is.

Ook in deze tijd een diversiteit.

En de christenen dan? Die zien zichzelf net zoals de auteur van de brief aan Efeze soms als een volk.

En dat is helaas niet altijd positief, want vanuit die gedachte kan ook het neerkijken op anderen komen.

Deze gedachte heeft ook geholpen bij het leren haten van anderen, zoals we zien in wat er bij de Tweede Wereldoorlog gebeurde. Maar wat we ook zien in de homohaar, die in onze tijd welig tiert.

Homoseksuelen en transseksuelen lopen vaak het gevaar om te worden vermoord. Wetten tegen LHBT zijn er ook in de EU, met Hongarije als triest voorbeeld. En de kerken daar stimuleren die haat.

Bij vrijzinnigen waaronder de meeste Doopsgezinden in Nederland is dat heel anders. Daar is er zeker een 'ons-gevoel', maar zonder sterke verwerping van anderen. En toch, ja uiteraard veel kleiner en geen gigantisch probleem, maar toch: als het over broeders en zusters gaat, weet ik dat er sommigen zijn die dan denken dat dit exclusief is voor Doopsgezinden. Maar dat is het niet. Dat gaat breder, over christenen in het algemeen. Er zijn ook veel andere christenen die deze termen gebruiken, al hoor je het wat minder in de PKN. Maar ook al gebruiken ze wellicht andere woorden in een andere denominatie, dat betekent dan nog niet dat we geen broeders en zusters van elkaar zijn. En daarbij blijft nog zo dat we ook moeten omkijken naar onze naasten, ook als die geen broeder of zuster in de Heer zijn.

Terug naar het begin: het leek zo'n mooi stuk brief, over vrede en verdraagzaamheid.

Maar het is toch allemaal niet zo mooi, als je er dieper in duikt.

En toch, als we dat eerlijk onder ogen zien kan dat ons wel helpen op de weg naar meer vrede en verdraagzaamheid.

Door onze ogen te openen voor de complexiteit.

Door verschillen niet zomaar te bedekken, maar een manier te vinden om er mee om te gaan.

Maar niet zonder grenzen. Want zonder grenzen gaat de vrijheid van de een ten koste van die van de ander. Anne Zernike liet zich niet tegenhouden door mopperende mannen. Die volgde haar roeping dwars door alles heen. Waarbij ze zich dus niet neerlegde bij de norm van mannen dat ze zou moeten zwijgen.

En zo moeten ook wij balanceren. Aan de ene kant ruimte bieden aan diversiteit. Hiervoor open staan en actief aan bijdragen. En tegelijkertijd ook grenzen trekken.

Zo balancerend op weg naar een wereld met meer vrede en verdraagzaamheid.

Met ons stuntelen als de imperfecte mensen die we zijn.

Maar niet zonder de inspiratie van God en van elkaar om deze Weg te blijven volgen.

In de naam van die Weg: Jezus.

Amen

Muziek

Open Ruimte

Vorbeden

Stil gebed

Onze Vader

Zingen: 283: 1, 2 en 3

Uitzending en zegen

Slotlied: vervolg 283: 4

Het doven van de kaars: KR